

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

12

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1962

З ДОСВІДУ

Успішно підготувати дітей до школи

Н. ПОЛЯКОВА,
вихователька дитячого садка № 41 м. Сімферополя,
Н. БАТУРІНА,
методист-пенсіонер

Вже не перший рік ми проводимо експериментальну роботу по підготовці дітей сьомого року життя до школи. В журналі «Дошкільне виховання» висвітлювався наш досвід (№ 3, 1960 р.). Ми добилися непоганих результатів, проте були у нас й недоліки.

При хорошому загальному розвитку у першокласників, які прийшли з дитячого садка, була слабо розвинена довільна увага. Дітей не привчили точно виконувати завдання, тому вони з охотою і добре виконують завдання, запропоновані їм в ігровій, розважальній формі. Діти недостатньо орієнтуються в напрямках. Володіючи великим запасом слів, часто не вміють скористатися ними в розмові. Діти погано підготовлені до навчання письма, бо здобути ними навички користування олівцем під час малювання не готують належним чином руку дитини.

Виправленню цих недоліків ми приділили особливу увагу. Насамперед почали працювати над вихованням довільної уваги, пам'яті та звички чітко і точно виконувати завдання, бо ми вважаємо, що це — головне в підготовці дітей до шкільного навчання.

Ми повністю погоджуємося з тими товаришами, які вважають, що дошкільний вік — це вік гри, і тому вносять в заняття ігрові елементи. Ми навіть переконані, що ці елементи слід вносити і в роботу першого класу школи. Згодні ми, що не можна заглушувати прагнення

дітей до творчості, що його необхідно всіляко розвивати. Проте ми вважаємо, що, не знижуючи уваги до всієї цієї роботи, водночас необхідно виховувати у дітей уміння вислухати завдання вихователя і точно виконати його. Якщо діти не навчаться цього в дошкільному закладі, то в школі вчителю доведеться затратити багато дорогоцінного часу, бо переучувати важче, ніж навчати спочатку, бо ламати звичку складніше, ніж створювати її.

Насамперед всім колективом дитячого садка вирішили працювати над засвоєнням дітьми ще в молодших групах, в повсякденному житті та в іграх, просторових понять. Звичайно, ми робили це й раніше, однак не наголошували на закріпленні, наприклад, таких понять, як «вправо», «вліво», «за», «перед» і т. д. Говорили: «Візьми ложку в цю руку» або «Знову ти тримаєш олівець не в тій руці». Діти змінювали руку і не запам'ятовували, яка саме рука називається правою, а яка — лівою, тому й не знали, що означає «направо», «наліво».

— Вадик, принеси ляльку, — говорить вихователька і вказує пальцем: — Ось *ту*, що біля ліжка.

Хлопчик бере ляльку в рожевому платті.

— Ні, не *цю*. Ось *ту*, що в синьому платті, — уточнює вихователька, допомагаючи собі жестом замість того, щоб сказати: «*Ту* ляльку, що сидить *справа* від ліжка».

Ще в минулому році ми добивалися, щоб діти, перейшовши в під-

готовчу групу, вільно орієнтувалися в просторі. В заняття з лічби, малювання, аплікації, конструювання вносили елементи визначення напрямків. Привчали дітей, які працювали по двоє за столом, перед заняттям покласти посібники — коробки з олівцями, зошити тощо на лівий край столу, присунувши їх до лівого верхнього кута, і добивалися точного виконання цієї вимоги.

Побачивши, що Вітя безладно, навімання пересуває зошит, вихователька зупиняє його запитанням:

— Покажи твою ліву руку. Ось в цей бік і посунь зошит.

Хлопчик пересуває зошит вліво, тепер уже свідомо.

— Посунь його в лівий верхній кут.

Вітя знову починає пересувати зошит навімання.

— Лівий бік ти знайшов. Тепер подумай, який кут зліва буде верхнім?

Вітя зосереджено дивиться на стіл і знаходить правильний напрямок.

З наведеного прикладу видно, як ми добивалися, по-перше, усвідомлення дитиною просторового поняття і способу визначення його, по-друге, створювали звичку точно виконувати вимогу вихователя.

Всі завдання із зображувальної діяльності ми умовно поділяємо на: а) виконання за задумом, б) творче виконання завдання, в) точне виконання завдання. Малювання за задумом дітей не потребує пояснень. Творче виконання, на наш погляд, полягає в тому, що дітям надається право, виконавши основну вимогу вихователя, проявити в деталях свою творчу ініціативу. Наприклад, завдання намалювати «Дівчинку, що грається м'ячем» вимагає від дітей зобразити саме дівчинку, а не хлопчика, і саме з м'ячем, а не з якоюсь іншою іграшкою. У всьому іншому вони можуть проявляти свою ініціативу. Одна дитина зображає дівчинку з м'ячем в руках, інша — двох дівчаток біля будинку. Плаття і зачіски дівчаток різні.

При точному виконанні завдання це виключається. Коли дитина повинна точно виконати завдання, його треба сформулювати дуже чітко,

наприклад: «Намалюйте дівчинку в рожевому платті, з рожевим бантом на голові, в білих шкарпетках і коричневих туфлях. В руках у неї — червоно-синій м'яч. Малюнок розмістіть посередині аркуша». Або: «На середині квадрата треба намалювати велику голубу п'ятипелюсткову квітку з жовтою серцевиною. В куточках — по три такі самі, але маленькі квітки».

Будь-які відхилення від завдання в цьому разі розцінюються як невиконання вправи, бо мета цього завдання — не тільки малювання, а й вправляння в довільній увазі. У вступній бесіді вихователька попереджає дітей:

— Твердо запам'ятайте, що треба малювати, в якому місці розмістити квіти, скільки їх і якого кольору. Якщо ви зміните що-небудь або що-небудь додасте, це означатиме, що ви погано слухали, були неуважні і не виконали завдання.

Виконання завдання завжди аналізується з погляду на те, наскільки точно здійснено вказівки.

Всі три форми роботи ми вважаємо однаково корисними і необхідними.

Кожне заняття з будь-якого розділу ми починаємо перевіркою пози, раз і назавжди узаконеної. Дітям пояснено доцільність її. Робоча поза за столом така: руки на столі, долоня правої руки накриває тильний бік лівої. Відстань від кришки столу до грудей — дитячий кулачок. Спина випрямлена. Підшви ніг на підлозі, коліна — під прямим кутом.

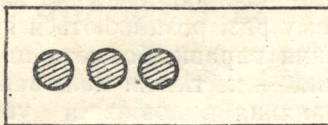

Ми узаконили порядок: поки вихователька не закінчить пояснення і не подасть сигнал починати роботу, нікому не дозволяється торкатися посібників, що лежать в назавжди заведеному порядку в лівому верхньому куточку столу. В школі діти

повинні будуть точнісінько так починати урок.

В заняття з усіх розділів ми ввели зорові і слухові диктанти, причому проводимо їх по-різному. Наприклад, вихователька диктує, а діти, перед якими лежать смужки паперу, виконують завдання під її диктовку.

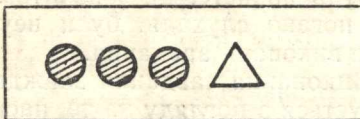
— Намалюйте в ряд зліва направо три червоні кружки,— говорить вихователька.

Діти виконують.

Вихователька. Тепер намалюйте зелений трикутник.

Діти виконують завдання.

Другий варіант: вихователька одразу пояснює все завдання. Діти, вислухавши її, повторюють, а потім виконують.

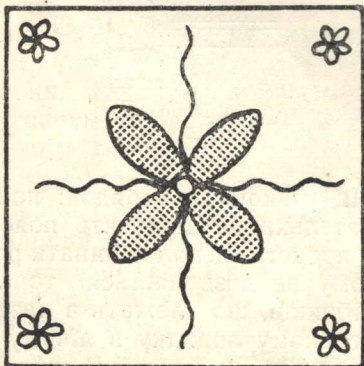
Третій варіант: діти виконують завдання одразу після пояснення виховательки — без повторення.

Зорові диктанти проводяться з розглядом зразка або без розгляду.

Конспекти занять на виховання зорової уваги

I

Програмний зміст. Вправи на уміння точно виконати завдання: зоровий диктант з розглядом зразка.

Перед дітьми — квадрати паперу, на дошці — зразок.

Розглядаємо зразок:

а) якого кольору середня квітка (рожева з жовтою серединою);

б) скільки у неї пелюсток (чотири);

в) як вони розміщені (кожна пелюстка повернута в куток);

г) що є по кутках, якого розміру, кольору, скільки пелюсток (червона квітка, з п'ятьма пелюстками, маленька);

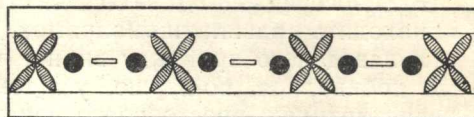
д) які лінії є в узорі, як вони розміщені (чотири хвилясті лінії зеленого кольору — вгору від середньої квітки, вниз, вправо, вліво).

Зразок прибираємо. Діти працюють по пам'яті. Далі знову вивішуємо зразок, пропонуємо дітям самим порівняти з ним свої малюнки і знайти помилки. Розповісти про них зв'язно. Обходячи столи, перевіряємо і допомагаємо аналізувати.

II

Програмний зміст. Уміти точно виконувати завдання тільки за зоровим враженням.

Попереджаємо, що обговорювати завдання не будемо, тому на зразку треба все уважно розглянути: і форму узорів, і колір, і кількість кожної форми, чергування.

Через дві хвилини зразок прибираємо. Діти працюють. За п'ять хвилин до закінчення роботи попереджаємо, що пора закінчувати.

Пропонуємо роботу залишити, а олівці покласти в коробки. Знову вивішуємо зразок. Проводимо аналіз з точки зору точності виконання завдання і своєчасного закінчення роботи.

III

Програмний зміст. Вправа на запам'ятовування завдання і точне його відтворення.

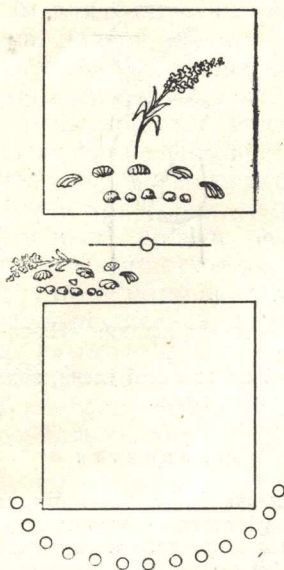
На майданчику креслимо два квадрати — один від одного на відстані в один крок. Між ними проведено риску. В одному з них викладено візерунок з каштанів, крупних черепашок і гілок квітучого буркуна. Діти сидять півколом біля другого, порожнього квадрата.

Пояснюємо: всі діти повинні добре розглянути узор; той, кого викличуть, буде викладати його в другому, порожньому квадраті, стоячи спиною до першого квадрата.

Спочатку викликаємо кого-небудь з найбільш уважних дітей, ставимо його на риску. Пропонуємо ще раз розглянути узор і, повернувшись до нього спиною, повторити його в порожньому квадраті. Пояснюємо, що можна присісти навшипиньки, навіть увійти в квадрат, але весь час залишатися спиною до узору. Під час роботи виклика-

ного інші вихованці повинні мовчати.

Закінчивши роботу, дитина може повернутися, порівняти зроблене із зразком і сама

сказати про свої помилки. Те, що вона пропустить, доповнюють інші діти.

В аналізі діти повинні вказати і на положення гілки — в центрі квадрата, навскоси в напрямку від нижнього лівого кута до верхнього правого.

В заняття з гімнастичними вправами ми вводили «диктанти» то у вступну, то в заключну ходьбу, то у виконання основних рухів. При цьому пропонували виконувати їх після показу або тільки вислухавши пояснення, як їх робити.

Спеціальною мовною роботою ми займалися на заняттях з рідної мови, проводячи їх один раз на тиждень по п'ятницях. Ось за яким планом їх проводили:

1-е заняття

Сказавши дітям, що в приміщенні і поза ним нас з усіх боків оточують найрізноманітніші предмети, ми показали і назвали окремі з них. Потім запропонували дітям зробити це саме.

— Цей предмет називається — стілець. А цей як називається?

— Стіл.

— Правильно. Покажи який-небудь предмет і назви його.

Лора показує і називає: — Дошка.

Таня: — Двері. (І т. д.).

2-е заняття

Ми задавали дітям запитання: «Що це? Хто це?», вказуючи при цьому на предмети.

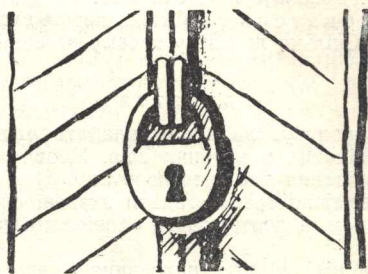
3. Дошкільне виховання № 12

Звернули увагу на те, що про одні предмети ми запитуюмо «Що це?», а про інші «Хто це?» Добивалися, щоб діти помітили різницю в запитаннях і визначили її словами:

— Про живих запитують: «Хто це?»

— Про неживих: «Що це?»

3-є заняття

Навчали дітей визначати якість предмета одним словом. Наприклад, про сонце говорили, що воно «яскраве», або «ясне», або «тепле», або «гаряче», або «ласкаве», або «пекуче» і т. д. Кожна дитина придумувала яке-небудь означення: книжка — цікава, нова, товста, стара, улюблена... Троянда — рожева, червона, чайна, красива, чудова, запашна, колюча...

4-є заняття

Навчали додавати до назви предмета слово, яке показувало б, що він робить, якщо він живий, або що з ним роблять, якщо неживий. Наприклад, собака гавкає, бігає, гарчить, кусається... М'ячем граються, його кидають, прибирають в сітку...

5-є заняття

Пропонували скласти речення про який-небудь предмет. Зразок давала вихователька, наприклад:

— Я скажу речення про дерево: «Це дерево називається тополею». А тепер скажу речення про цей олівець: «Олівець лежить в коробці».

Метою таких занять було збагатити активний словник дітей, навчити зв'язувати слова в речення, узгоджуючи їх рід, число і відмінок, привчити дітей вживати нові форми висловлювання своїх думок. Про одне й

те саме слово діти придумували різні речення:

— Котик нявчить... Котик зажмури́в очі... Котик лежить і муркотить... Котик прокинувся і потягується... і т. д.

6-е заняття

Запропонували дітям придумати речення з певною кількістю слів. При цьому спочатку придумували самі, а діти поділяли його на слова.

Вихователька. Молоко скисло. Скільки слів у цьому реченні? Скажи перше, друге... Придумай сам речення з двох слів.

Якщо діти, складаючи речення, вводили в нього сполучник або прийменник, ми не примушували ділити його на слова. Наприклад:

Вітя. На дереві сидить горобець.

Вихователька. Добре. А тепер скажи ти, Іро.

Іра. Ворона голосно каркає.

Вихователька. Скажи перше слово... друге. Скільки ж слів у твоєму реченні?

7-е заняття

Ми пропонували дітям складати маленькі оповідання з опорних слів. Умови такі: а) оповідання має бути коротким, б) в ньому неодмінно треба згадати вказані слова, в) не можна повторювати оповідання товаришів.

Мета цієї роботи: виховання мовної активності, уваги, уміння формулювати свою думку.

Ось які оповідання склали діти на опорні слова «котик», «мишка», «молоко».

Зоя. Котик погнався за мишкою. Мишка сховалася в нору. Котик з досади почав пити молоко.

Юра. Котик хотів спіймати горобця, а той полетів. Тоді він почав ловити мишей і запивати молоком.

Лора. Дівчинка йшла. А котик почав просити у неї молока. Дівчинка сказала: «Не дам, лови мишей...»

8-е заняття

Навчивши дітей виділяти з речення слова і, навпаки, складати з слів речення, ми дали їм поняття про те, що слова складаються із складів. Зробили це так: вихователька запропонувала погратися в гру «Я почну, а ви закінчуйте».

Вихователька. Ка... Закінчуй, Сашо.

Саша. ...ша.

Вихователька. Яке ж слово вийшло?

Саша. Каша.

Вихователька. Му... Лено, закінчуй.

Лена. Вийшло слово «муха». (І т. д.).

9-е заняття

Ми навчили дітей ділити слова на склади, вибираючи для цього спочатку двоскладові, а згодом три- і чотирискладові слова з відкритим складом. Робили це так. Пропонували прикласти тильний бік долоні під

підборіддя і повільно, роздільно вимовити слово. При цьому полічити, скільки разів опуститься нижня щелепа.

«Ма-ма» — два склади; «На-та-ша» — три склади.

Ділили на склади свої імена, задані слова і придумані дітьми.

10-е заняття

Ознайомлення із звуками. Ми дали поняття, що всі слова складаються із звуків. Спочатку ми скористалися варіантом тієї самої гри «Я почну, а ви закінчуйте», але назвали її інакше: «Угадай, що я хочу сказати». Для цього брали слова, що починаються шиплячими звуками, звуком *р*, звуком *м*, звуками *с* і *з* та голосними, тому що їх легше почути в слові, а, отже, легше й виділити. Далі діти самі придумували слово і говорили, яким звуком воно починається. Наприклад, «р-р-риба» починається звуком *р*.

Згодом переходили до відгадування, яким звуком закінчується слово.

11-е заняття

Дітям пропонували вслухатися у вимовлене слово і сказати, чи є в ньому звук *ш*.

— Кішка.

— Є.

— Квітка.

— Нема.

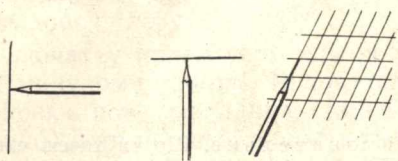
Роздавали картинки із зображенням предметів, назви яких починаються знайомими звуками. Діти повинні були назвати предмет і сказати, яким звуком він починається. Наприклад, «шапка» — звуком *ш*, «собака» — звуком *с* і т. д.

Ми вважаємо, що подібні вправи розвивають у дітей слухову увагу, примушують працювати думку дитини, навчають складати зв'язні речення і висловлювати свою думку вільно й чітко. В своїй роботі по підготовці дітей до навчання письма ми не ставили мети навчити їх писати букви чи навіть елементи букв. Їм треба було дати початкові навички користування зошитом, олівцем як знаряддям письма, а не малювання,

навчити їх основних прийомів письма по лінійках.

В дитячих садках прийнято давати дітям для малювання не зошити, а аркуші паперу, що має свої негативні сторони. По-перше, замалювала дитина аркуш — і забула про нього, а про зошит доводиться весь час пам'ятати, берегти його. По-друге, дитина звикла повертати під час малювання аркуш, як завгодно, а з зошитом цього робити не можна. Крім того, в зошитах є лінійки, яких діти просто не помічають.

Олівець під час малювання доводиться тримати зовсім не так, як під час письма. Малюючи, олівець тримають перпендикулярно до лінії, яку проводять, а під час письма його

Під час малювання. Під час письма.

ставлять по лінії. Малюючи, діти проводять лінії і згори вниз і знизу вгору, кілька разів ведуть олівцем по одному й тому самому місцю. Під час письма робити це не можна.

Ось чому ми почали з того, що дали дітям зошити. Ознайомили їх з обкладинкою зошита і її призначенням — оберігати аркуші від забруднення. Обкладинки дві: на верхній робиться мітка, за якою розпізнають, де чий зошит. Обкладинку відкривають справа наліво за правий верхній кут, при цьому не можна слинити пальці, бо зошит дуже скоро матиме неохайний вигляд.

Далі ознайомили дітей з аркушами і сторінками, кожний аркуш має дві сторінки. Звернули увагу на те, що сторінки розлінійовані. Призначення лінійок — обмежувати букви. Їх перетинають косі лінійки, які йдуть зверху вниз.

На четвертому занятті ми подали вправи на уміння тримати олівець. Тримають його великим і середнім пальцями, вказівний лежить зверху. Кінчик олівця треба повернути до правого плеча. Пальці не повин-

ні бути дуже близько до графіту: в школі дитині доведеться мати справу з пером і чорнилом, і тоді пальці завжди будуть забруднені.

Зошит під час письма повинен лежати косо: лівий нижній кут ближче до краю столу, правий — далше.

Ми вчили дітей робити рухи олівцем у повітрі.

На 5-му занятті приступили до написання товстих паличок. Дошка розлінійована в три лінійки по косих. Ми звернули увагу дітей на те, як розлінійовано дошку, і порівняли її з зошитом. Ознайомили їх з робочим рядком, показали, чим відрізняється він від неробочого. Далі показали, як слід писати товсту паличку на дошці, супроводячи показ поясненням: товста паличка завжди проводиться зверху вниз по косій лінійці в межах поперечних лінійок.

Діти по черзі практикуються в написанні паличок на дошці, потім пишуть палички в зошитах, додержуючись згаданих правил.

Запис заняття з письма

Програмний зміст. Навчити дітей правильно тримати олівець. Дати поняття про робочий рядок.

Хід заняття: Дошка розлінійована так, як і зошити: в три лінійки по косих. На столах у дітей — зошити і кольорові олівці.

Вихователька (стоїть обличчям до дітей, в руках у неї олівець). Що у мене в руці?

Діти. Олівець.

Вихователька. Подивіться, як я його тримаю. Я беру олівець двома пальцями: великим і середнім, а вказівний піднімаю. Дістаньте по червоному олівцю і теж візьміть його двома пальцями. Якими пальцями ви будете його тримати?

Діти. Великим і середнім.

Вихователька (перевіряє). Вітя, вказівний палець підніми. Так. Тепер опустіть вказівний палець на олівець. Правильно. Великий і середній пальці охоплюють олівець з боків, а вказівний лежить на олівці зверху. Тепер зверніть увагу, куди повернутий незаstrуганий кінець олівця (робіть рух олівцем до плеча).

Діти. До плеча повернутий.

Вихователька. Покажіть, як ви будете тримати олівець. Так. Коли ви будете писати, то вказівним пальцем будете натискувати на олівець ось так (показує). Давай-те всі покажемо, як ми будемо писати (робіть олівцем в повітрі рухи зверху вниз).

Вихователька (бере указку). Подивіться на дошку. Вона розлінійована так са-

мо, як і ваші зошити. Розкрийте їх і подивіться.

Діти розкрили зошити. Поглядають то в зошити, то на дошку.

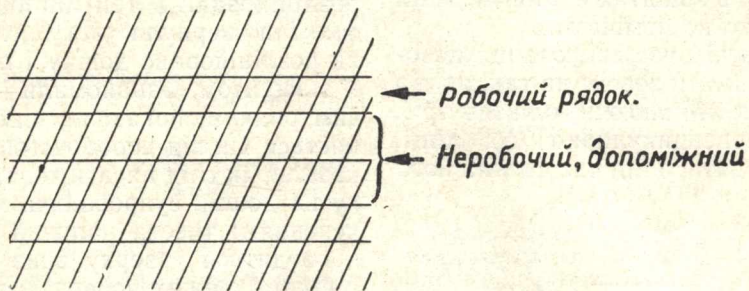
Вихователька. Подивіться, на якому рядку я напишу паличку (пише). Покажіть у себе в зошитах рядок, на якому ви будете писати (обходить столи, кожному з дітей показує, де і як писати паличку).

Вихователька (пише на дошці першу паличку, пояснюючи). Я тримаю крейду так, як ви будете тримати олівець. На якому рядку я буду писати?

Діти. На робочому.

ревіряє і поправляє положення зошитів). Покладіть ліву руку на стіл, притримуйте нею зошит. (Знову перевіряє). Візьміть в руку олівець. Покажіть, як ви будете його тримати. Так. Не пишть ще, а тільки поставте графіт на те місце, з якого почнете писати паличку. (Обходить, перевіряє. Дозволяє писати, стежить, щоб положення олівця було правильним. Діти пишуть тільки одну паличку). Покладіть олівець, а зошит не закривайте. Подивіться на свою паличку і скажіть, чи правильно ви її написали.

Діти підносять руки.

Вихователька. Я починаю вгорі робочого рядка і веду лінію вниз по косій лінійці. Я натискую вказівним пальцем на крейду. Навіщо я натискую?

Іра. Щоб паличка була товстою.

Саша. Щоб нам видно було.

Вихователька. Товсту паличку я веду до нижньої лінійки робочого рядка. Подивіться, яка рівна паличка вийшла. Розкажи, Наташо, як я писала товсту паличку.

Наташа. Зверху вниз.

Вихователька. Ще що треба сказати?

Наташа. Ви натискували вказівним пальцем.

Вихователька. По якій лінійці я вела крейдою? (Показує).

Таня. По цій... по тій... (робить жест рукою вниз).

Вихователька. Треба точно сказати: по тій, що йде навскоси зверху вниз, по косій лінії. Я перевела через лінійку?

Діти. Ні. Ви ніде не перевели.

Вихователька. Ще, діти, одне правило: не можна по одній і тій самій лінії двічі проводити. Іди, Лоро, напиши паличку на дошці.

Лора пише, але не доводить до кінця.

Вихователька. Добре Лора написала паличку?

Іра. Не довела.

Лора пробує дописати.

Вихователька. Ні, Лоро, дописувати не можна. Паличка буде нерівною. Треба одразу писати всю паличку. (Викликає по черзі всіх дітей. Їх в групі 14 чол. Спочатку викликає вищих на зріст, бо їм буде незручно писати внизу дошки).

Вихователька. Розкрийте зошити. Покладіть їх трохи навскіс. Лівий край ближче до грудей, правий — даліше. (Пе-

Вихователька. Що ти хочеш сказати, Лено?

Лена. Я трошки не довела вниз.

Валерик. Я теж.

Вихователька. Хто ще зробив таку помилку?

Підносять руки Таня, Андрійко, Петя.

Вихователька. А хто перевів за лінійку?

Підносять руки Вітя, Лора, Вова.

Андрійко. Я ще два рази проводив по паличці.

Люда. А я починала на неробочому рядку.

Вихователька. А олівець у всіх був кінцем до плеча?

Майже всі діти підносять руки.

Вихователька. Якщо ви не навчитесь правильно тримати олівець, то не зумієте і ручку з пером в школі тримати. Перо буде скрипіти і бризкати, плями будуть в зошиті. Закрийте зошити. Чого ми сьогодні навчилися?

Діти підносять руки.

На 6-му занятті ми ознайомили дітей з призначеннями неробочого рядка. Він пропускається для того, щоб написане на робочих рядках не зливалось. І знову вправлялися в написання товстих паличок.

На 7-му занятті вчили дітей писати тонкі, волосні лінії. Вони пишуться завжди знизу вгору не по косих, а навскіс між ними. Ми пояснили, що знизу вгору можна писати лише тонкі лінії, не натискуючи на олівець. Якщо пишучи їх чорнилом,

ми надумуємося писати з натиском знизу вгору, то розірвемо папір і бризкатимемо чорнилом.

Цим і завершувалась підготовка дітей до навчання письма.

Робота з зошитом і олівцем мала й інші цілі, а саме: виховання уваги, витримки, усидливості, уміння уважно і терпляче вислухати до кінця пояснення вчителя і точно виконати завдання.

Заняття з письма ми будували так: дошка розлінійована, перед початком заняття чергові роздають зошити і олівці відповідно до міток на зошитах і коробках. На перший стіл кладуть зошити, помічені кружком. на другий — двома, на третій — трьома і т. д.

Діти кладуть роздані посібники на лівий верхній кут столу, приймають робочу позу.

Спочатку пригадуємо, що робили на минулому занятті. Вихователька пояснює нове завдання, пише на дошці. Діти по черзі виконують завдання спочатку на дошці, потім у зошитах. Вихователька ходить між столами, стежить, чи правильно діти сидять, як тримають олівці, як виконують прийоми письма. Вказує на помилки.

Закінчивши роботу, діти самі порівнюють написане ними із зразком на дошці, розповідають про свої помилки, пояснюючи, як слід було зробити правильно. Наприклад: «Спочатку треба було написати три палички чорні, потім пропустити клітинку і написати три палички червоні. А я клітинку не пропустив» і т. д.

Ми вважаємо, що такий аналіз корисний. Діти звикають уважно придивлятися до своєї роботи і порівнювати її з зразком, вправляються у зв'язній мові, бо ми вимагаємо, щоб вони чітко і зрозуміло для всіх пояснили і свою помилку і як її виправити.

Заняття з письма іноді чергувалися з мовними вправами. Іноді і те, й друге проводили на одному занятті. Але ми ніколи не об'єднували в одне заняття малювання й письмо, бо дитині дуже важко по-різному діяти олівцем.

В перервах між заняттями ми про-

водили багато дидактичних вправ та ігор, насамперед, на виховання уваги, пам'яті. Нижче наводимо кілька таких ігор.

1. Тиша.

Діти сидять у віддаленому кінці саду й мовчать. Вихователька пропонує прислухатися до того, які звуки вони почують. Викликає то одного, то другого. Діти розповідають напівголосно. Наприклад:

Саша. Я чую, як на каштані над нашими головами цвірінькає горобець.

Лора. Я чую, як пишуть шпаченята в шпаківні.

Лена. Я чую, як проїхала по вулиці автомашина...

2. Угадай по звуку.

Перед дітьми ставлять ширму. Вихователька показує їм відро, склянку, глечик, потім ховається за ширму. Діти повинні на слух догадатися, що вона робить.

Вихователька. Що я роблю?

Діти. Ллєте воду.

Вихователька. В що?

Діти (по звуку визначають). У відро... і т. д.

Вихователька показує дерев'яну і металеву палички. Потім ударяє однією з них по алюмінієвій кварти за ширмою.

Вихователька. Чим я стукаю?

Діти вгадують. Далі за звуком визначають, об що вона стукає: об склянку, відро, дошку і т. д.

3. Де наявчить котик.

Діти стали в коло. Кожний взяв для себе назву якоїсь тварини. Той, хто відгадує, в колі. У нього зав'язані очі. Діти рухаються по колу, примовляючи:

Ми — курчата й цуценята,
Гороб'ята і котята,
Поросята і качата,
Воронята і гусята —
В коло стали,
Закричали...

Зупинившись, всі хором кричать, причому кожен наслідуює голос своєї тварини. Той, хто відгадує, повинен виділити з цього хору голос котика і вказати, в якому напрямку той знаходиться.

4. Зроби так само.

В залі або на майданчику розставлено в ряд на певній відстані один від одного 12 стільців. Навпроти них, теж в ряд, сидять діти.

Вихователька пропонує провести гру і попереджає, що говорити нічого не буде, а покаже мовчки, що треба робити. Вона проходить вздовж ряду стільців, сідаючи на кожний третій стілець. Дійшовши до кінця, повертається назад, зміюкою обходячи кожний стілець.

Викликаний повинен зробити так само.

Той, хто помилився, вибуває з гри — сідає на своє місце. Виграє той, хто виконає всі справи без помилки.

5. Не збийся.

Вихователька вивішує на дошці зразок нескладного узору. Наприклад, в квадрати по кутах наклеєно червоні кружки. В центрі — жовтий. По його боках — вгорі, внизу, справа, зліва — по синьому кружку.

Дітям пропонують запам'ятати розміщення кружків, попередивши, що вони повинні будуть викласти на квадратних аркушах точно такий узор. Але замість червоних

кружків вони будуть класти камінці, замість жовтого — каштан, замість синіх — черепашки.

I варіант. Діти працюють, дивлячись на зразок. Їм треба не помилитись, якими предметами дозволяється замінити червоні, сині і жовтий кружки.

II варіант. Зразок прибирають. Всю роботу треба виконати по пам'яті.

Передаючи дітей до школи, ми впевнені в тому, що наші заняття підготовчого періоду полегшать їм перші кроки в навчанні.

Навчання елементів грамоти в підготовчій групі

І. ДЬОМІНА,

науковий співробітник Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР,

М. МАРІКО,

вихователька дитячого садка № 212 м. Києва

З нового навчального року дитячі садки республіки перейшли на роботу за новою програмою виховання дітей. Створено підготовчі до школи групи, сама назва яких говорить про їх завдання і зміст роботи — завершення, так би мовити, різносторонньої роботи по підготовці дітей до школи, а також спеціальна підготовка, яка полегшить дітям сприймання того нового, що вноситься в їх життя школа, допоможе краще навчатися.

У зв'язку з складністю процесів читання і письма та їх провідним місцем у навчальній діяльності першокласників проект нової програми виховання в дитячому садку висуває вимогу безпосередньо готувати дітей до навчання читання і письма — навчання їх аналізу й синтезу усної мови.

Белике значення для розвитку аналітико-синтетичних можливостей дітей мають заняття з рідної мови, на яких поряд з розвитком мови розвивається слух і голосовий апарат, удосконалюються пам'ять та увага, виховуються моральні якості, необхідні для навчання грамоти. Саме на заняттях з рідної мови в середній, старшій групах діти вперше ознайомлюються з поняттями «слово» і «речення». Ще в

середній і старшій групах вони часто чують від вихователя: «Ти відповів одним словом», «Повтори все речення» і розуміють це.

Починаючи роботу по навчанню грамоти в підготовчій групі, ми враховуємо ступінь підготовленості дітей, ступінь розвитку їх мови і слуху, активний запас слів, усидливість і організованість на заняттях. Проводячи експериментальні заняття в дитячому садку № 212, ми віднесли безпосередній аналіз і синтез речення, виділення в ньому окремих слів і складання речень із заданої кількості слів до другого етапу роботи по навчанню дітей грамоти — після того, як вони навчилися правильно вимовляти слова і закінчення слів, правильно інтонувати мову і т. д. Тепер на заняттях, у повсякденному житті діти вчаться будувати речення.

Наприкінці заняття з рідної мови вихователька, повторивши або прочитавши окреме речення, разом з дітьми аналізує його: визначає, скільки в ньому слів, називає перше, друге, третє слово. Дітей поступово підводять до розуміння того, що кожне речення складається з окремих слів, що залежно від кількості слів речення бувають довгі й короткі, що в короткому ре-